

POVERENÍCTVU VNÚTRA

(začiatok mája 1947)

Pokiaľ sa pamätám, keď po prvý raz odovzdávalo veliteľstvo sovietskej armády zástupcom Slovenskej národnej rady civilnú správu nad oslobodeným územím Slovenska, nestalo sa tak aktom písomným, ale ústnym, o ktorom sa spísala zápisnica na Predsedníctve Slovenskej národnej rady. Veliteľstvo 4. ukrajinského frontu oznámilo prostredníctvom mestského veliteľa v Košiciach zástupcom Slovenskej národnej rady (ak sa nemýlim, bol to dr. Šrobár a ja), aby Slovenská národná rada začala organizovať civilný život na území nespádajúcom do frontového pásma a v sektoroch, ktoré nie sú v priamej súvislosti s potrebami armád, kde ostávala správa vojenská. Za úradný akt o tejto veci možno považovať správu predloženú v mene Predsedníctva SNR plénu Slovenskej národnej rady, ako o tom v svojom prípise citujete novinovú správu z 3. III. 1945. Vedením zápisov o týchto zasadnutiach Predsedníctva SNR bol poverený Vl. Halabrín, t. č. konzul v Záhrebe. Kde sú zápisnice o tejto veci — pravda — neviem.

Po príchode prvej vlády do Košíc naše úradné styky s veliteľstvom sovietskych armád uskutočňovali sme prostredníctvom zahraničného ministerstva, resp. československej vlády (napospol prostredníctvom predsedu vlády dr. Fierlingera) a prostredníctvom sovietskeho veľvyslanca. Minister vnútra Nosek, ktorý oznámil posunutie územia podliehajúceho čl. civilnej správe, resp. správe slovenských orgánov (SNR), nedal o tom, pokiaľ viem, tiež nijaký písomný dokument. Odovzdanie oslobodeného územia do civilnej správy opieralo sa jednak o dohovory medzi prezidentom a vládou na jednej strane a zástupcami SNR v Londýne na strane druhej, jednak na základe vládneho programu proklamovaného v tie dni v Košiciach. Písomným aktom i o tejto veci môže byť v domácich archívoch len záznam (zápisnica)

o zasadnutí SNR, resp. záznam o zasadnutí Predsedníctva SNR, kde prvý raz musela byť táto vec prednesená. Či vláda dostala písomnú správu od sovietskeho veľvyslanectva o odovzdaní civilnej správy čsl. orgánom, o tom neviem. Aj v tejto veci písomný záznam viedol Vl. Halabrin.

L. Novomeský

Odpoveď Novomeského nie je datovaná (na odpise). Povereníctvo vnútra sa o problematiku zaujímalo v liste z 2. mája 1947.

Keďže Povereníctvo vnútra potrebuje zistiť „uvedené skutočnosti z úradných aktov“, ale záznamy o tom nikde nenašlo, prosí povereníka o informácie, kde sú o tom spisy.

V liste sa citujú tieto správy o prevzatí civilnej moci od ČA:

„Verejná správa na oslobodenom území do rúk SNR. Dňa 2. III. sa zišlo prvé plénum SNR v Košiciach. Podpredseda SNR Novomeský podal správu o odovzdaní vnútornej správy Červenou armádou do rúk SNR. Na základe tejto skutočnosti prešla celá verejná správa na oslobodenom území do rúk orgánov SNR, vyjmúc tie zložky, ktorých služba je nevyhnutná pre vedenie vojny.“ (Pravda 3. III. 1945)

„Civilná správa SNR rozšírená. Veliteľstvo IV. Ukrajinského frontu ČA oznámilo predsedovi čs. vlády prostredníctvom sovietskeho veľvyslanectva, že v súvis s postupom sovietskeho vojska na západ, odovzdá do bezprostrednej správy čs. vlády ďalšie územie a posunuje hranicu frontového pásma o 70—80 km na západ od doterajších hraníc. Novú hranicu frontového pásma tvorí odteraz čiara: Slanica, Tvrdošín, Huty, Lipt. Sv. Mikuláš, Lipt. Hrádok. Na východ od tejto hranice prechádza čs. územie do bezprostrednej správy čs. vlády. Toto oznámil minister vnútra Nosek na dnešnom (13. IV. 1945) zasadnutí Predsedníctvu SNR a v zmysle dohody medzi SNR na jednej a prezidentom republiky a čs. vládou na strane druhej, odovzdal uvoľnené územie v rámci slávnostného aktu do správy SNR. Menom SNR prevzal uvoľnené územie do správy SNR Laco Novomeský, ktorý tlmočil radosť...“ (Pravda 3. III. 1945)

„1. mája prešla Bratislava do správy SNR. Predseda čs. vlády Zdeněk Fierlinger oznámil, že 1. mája Bratislava formálne prešla do správy slovenského národa.“ (Pravda 4. V. 1945)